

УДК 007:304:001

Ніна Зражевська

ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ЕНІГМАТИЧНИХ МЕДІАТЕКСТІВ

В статті розглянуто енігматичний дискурс медіатекстів. Автор стверджує, що сучасна людина парадоксальним чином залучена до міфологічного середовища, до енігматичного дискурсу, що найбільш представлений в медіатекстах. Панування і популярність енігматичних наративів пов'язана з підсвідомим світовідчуттям людини постмодерну. Проблема полягає в тому, що кількість енігматичних медіатекстів дедалі зростає, але здатність аудиторії розпізнавати їх вірогідність та фільтрувати неправдиві меседжи поступово знижується. В статті окреслені основні підходи до аналізу енігматичних медіатекстів з метою пояснення ключових механізмів їх функціонування і принципів побудови. В дослідженні енігматичних наративів було зроблено акцент на власне наративному аналізі через типи оповідей, а також на структурно-функціональному підході.

Ключові слова: енігматичний наратив, код загадки, медіатекст, гіперінтерпретація, міф.

В статье рассмотрен енигматичний дискурс медиатекстов. Автор утверждает, что современный человек парадоксальным образом вовлечен в мифологическую среду, в енигматический дискурс, который наиболее представлен в медиатекстах. Господство и популярность енигматических нарративов связаны с подсознательным мироощущением человека постмодерна. Проблема заключается в том, что количество енигматических медиатекстов растет, но способность аудитории распознавать их достоверность и фильтровать ложные меседжи постепенно снижается. В статье обозначены основные подходы к анализу енигматических медиатекстов с целью объяснения ключевых механизмов их функционирования и принципов построения. В исследовании енигматичних нарративов был сделан акцент на собственно нарративный анализ через типы повествования, а также на структурно-функциональном подходе.

Ключевые слова: енигматичний наратив, код загадки, медиатекст, гиперинтерпретація, міф.

The article describes enigma discourse of media texts. The author argues that modern man is paradoxically involved in mythological environment in enigma dis-

course that is most represented in media texts. Dominance and popularity of enigma narratives associated with the man's subconscious postmodern worldview. The problem is that the number of enigma texts are growing, but the ability of the audience to recognize their validity and filter false messages is gradually decreasing. The article outlines the main approaches to the analysis of media enigma texts with intent to explain the key mechanisms of their design functionalities and principles. Study of enigma narratives emphasizes on the actual narrative analysis through the types of narration as well as structural-functional approach.

Key words: enigma narrative, riddle code, media text, hyperinterpretation, the myth.

Актуальність і останні дослідження. На фоні науково-технічного прогресу ХХІ ст. та розвитку конвентних технологій сучасна людина парадоксальним чином залучена до міфологічного середовища, до енігматичного дискурсу, що найбільш представлений в медіатекстах. Постмодерн як духовний стан суспільства поряд з раціональним досвідом як рівноправний розглядає досвід інтуїтивний, трансцендентний, метафізичний. *Проблема* полягає в тому, що кількість енігматичних медіатекстів дедалі зростає, але здатність аудиторії розпізнавати їх вірогідність та фільтрувати неправдиві меседжи поступово знижується. Отже, *завданням цієї статті* є окреслення основних підходів до аналізу енігматичних медіатекстів з метою пояснення ключових механізмів їх функціонування і принципів побудови. Проблема зазначеної теми була тим чи іншим чином згадана, або окреслена в працях Р. Барта [1], В. Проппа [11], Ж. Бодріяра [2]. Сучасні науковці, такі як Г. Почепцов [6–10], М. Бутиріна [3], А. Тарабанов [12], Є. Денисова [4], І. Троцук [13] зробили важливий внесок в дослідження енігматичних медіатекстів. Зокрема, Г. Почепцов розглядає ці тексти в контексті операцій впливу, А. Тарабанов вважає їх міфологічним інструментом конструювання повсякдення, М. Бутиріна як інструмент досягнення некритичного ставлення до певної пропозиції, Є. Денисова та І. Троцук розглядають їх з точки зору наративних конструкцій.

Р. Барт вважає, що в будь-якому тексті існує п'ять кодів, що організують його семіотичний простір. Він називає кодами асоціативні поля, зверхтекстову організацію значень, які нав'язують уявлення про певну структуру. Коди — це певні типи вже баченого (читати, чути, робити), своєю семантикою відсилають до зразків цього «вже».

1. **Акціональний код** утворює дії та їх послідовності. У цьому коді описуються основні події, вчинки (власні та інших людей), взагалі

будь-які зміни, що відбуваються в часі і просторі. Тематично елементи акціонального коду групуються в епізоди, які можна назвати *Зустріч, Розмова, Сварка, Втрата* і т. п. 2. **Семний код** (сема-одиниця значення, плану змісту) утворений численними асоціативними значеннями слів і виразів — як індивідуальними, так і приналежними до соціальної групи (соціолектні). У семному коді втілені конотації, безлічі значень прихованих смислів, які можуть матися на увазі в ході оповіді. Семним кодом може бути: *Несправедливість* або *Образа, Пустота, Смуток*. 3. У **символічному** коді відбивається система опозицій, властива будь-якому культурному простору. У ньому існує великий простір антитези освіти, що включає два протилежних боки (А/В). Поява одного з них заздалегідь припускає, що рано чи пізно неминуче з'явиться другий (*Добро/Зло, Прекрасне/Потворне тощо*). 4. **Герменевтичний код або енігматичний** — це код *Загадки*, що певним чином її формулює, а потім допомагає розгадати. Ця загадка і є проблема, що є в тексті. 5. **Культурний або код референції** — відображає деяку суму знань, вироблених суспільством — правил, думок, установок, звичаїв і т. п. У цьому коді існують різноманітні підрозділи — він може бути хронологічним, соціальним, науковим, політичним, географічним. Це код відсилає до окремих історичних періодів або галузей знань, мистецтва, літературних традицій [1].

В. Пропп встановив тридцять одну функцію чарівної казки, які працюють на рівні усіх можливих сюжетів і в енігматичних текстах особливо, наприклад: *Герой*, який долає *Лиходія*, а той перешкоджає або конкурує з героєм. *Донор*, який дає чарівний талісман, щоб допомогти героєві. *Помічник*, який допомагає герою в пошуках *Героїні*, яка виступає в якості нагороди.

Методологічно доцільним, на нашу думку, є виокремлення тих основних **методів**, що найбільш розкривають змістовно-формальні аспекти енігматичних наративів: це акцентуація на критичних, структурних і функціональних підходах. У дослідженні ми використовуємо такий основний інструментарій, як критичний аналіз медіа-наративів: Г. Почепцов, М. Буритіна, А. Тарабанов; наративну теорію Р. Барта, В. Проппа. Але, крім зазначених, надзвичайно цікавим міг би бути семіотичний аналіз, дискурс-аналіз та аналіз повсякденних практик, які ми опускаємо заради більшої уваги до структурно-функціонального підходу. Цей підхід, в першу чергу, пов'язуємо з

вченням В. Проппа, який ввів поняття «функції» у якості одиниці оповіді. Структуралісти (Ж. Женнет, Цв. Тодоров, Ю. Крістева) надавали велике значення функціям в теорії оповіді, намагаючись пояснити ними процеси змістоутворення.

Сучасна медіакультура активно експлуатує енігматичні тексти, загадкові історії, містичні події. Найчастіше у таких медіатекстах відбувається начебто розкриття таємниці, що покликане перевернути всі наші уявлення по певні речі: тема НЛО, прибульців, снігової людини, лохнеського чудовиська, таємниць масонів, світового заклоту тощо. Велика кількість художньої літератури, фільмів, документальних кінострічок, статей у пресі, цілі сайти в Інтернеті присвячені енігматичним історіям. На енігматичному сюжеті побудовані детективні історії, історичні романи. Наприклад, енігматичний код лежить в основі багатьох романів У. Еко «Імя рози», «Маятник Фуко», Г. Гессе «Гра і бісер», Д. Браун «Код Да Вінчи», художніх фільмів: «Братство вовка», «Теорія заговору», «Час», документальних фільмів: «Містична планета», «Таємниця виникнення людини», «Піраміди і те, що від нас приховують» тощо, великої кількості статей у пресі про телепортацію, телекінез, дітях індиго...

Психологи вважають, що велика кількість людей має енігматичну схильність і, як наслідок, енігматичні наративи вони трансформують у свій повсякденний досвід і поведінку, у спосіб життя.

Як зазначено в психологічному словнику: «Енігматична схильність — виражена емоційна залежність, потреба в переживаннях, пов'язаних з наявністю якихось таємниць, схильність до розкриття таємниць, а також накладення ореолу таємничості на різні речі. Енігматичні схильності спостерігаються зазвичай у інтелектуально активних людей, для яких енігма — своєрідна інтелектуальна гра, мета їх діяльності (згадаємо романи У. Еко «Ім'я рози», «Маятник Фуко»), де таємні сили так і не розкриті остаточно, їх сакральний зміст залишається не розкритим. Зокрема, в «Маятнику Фуко» група інтелектуалів хоче створити таємну організацію, що покликана рухати світову історію, але в кінці їх чекає розчарування і смерть.

У мас-медіа енігма часто є засобом **гіперінтерпретативного** спілкування, захоплення ініціативи. Різного роду когнітивні розлади також можуть провокувати енігматичні схильності: деякі люди захоплюються спіритизмом, гаданням, екзорцизмом...

Енігматичність — компонент іміджу людини, що характеризує його як людину загадкову, оповиту якимись таємницями. Зазвичай енігматизм використовується для підвищення свого статусу, маніпулювання думками, здавна тони та ініціативи. Вдалий образ енігматика можна спостерігати в романі Ф. М. Достоевського «Біси» (Петро Верховинський).

Енігматичні наративи мають тісний зв'язок з **міфами**. Як зазначає М. Бутиріна «У царині прикладних комунікацій архетипи та міфи — це інструмент досягнення некритичного ставлення до певної пропозиції» [3, 137]. Тобто, приєднання до міфу обумовлює автоматизм реакції згідно із логікою прецедентного сюжету [3, 137].

Енігматичні історії — це **міфологізована фабула**, на яку накладений сюжет-нарратив, що реанімує міф в іншому контексті. Той самий міф про кінець світу в XXI столітті великою мірою пов'язаний з кінцем енергії та пошкодженням комунікаційних зв'язків (відключення електричного струму, збій комп'ютерів тощо).

На думку Р. Барта міф має імперативний, збуджуючий характер, він звертається «безпосередньо до мене» [1, 90]. Це робить енігматичні наративи експансивними по відношенню до повсякденного життя, вони входять в свідомість через реалізацію життєвих практик (закупівлю сірників, солі, борошна, зброї тощо).

Отже, енігматичний код — це є та проблема, яка є стрижнем тексту. Якщо розглядати з онтологічної точки зору проблему існування людини, то вона існує в контексті енігми смерті. На наше переконання будь-який енігматичний текст має явний або прихований контекст смерті.

Енігматичні тексти побудовані на древній забутій пам'яті людини. **Містика** використовує прості закони. З буденної точки зору всі містичні явища принципово парадоксальні і позбавлені логіки. Але грамотна містика має в основі **жорсткі канони**, які в принципі часто приховані від глядача. В енігматичних текстах обов'язковою є, крім самої загадки і містичних мотивів, сенсація, свідчення, експерти, знайдені або сфальшовані артефакти, тощо. Способи подачі матеріалу завжди мають драматично побудовану фабулу, що нагадає новелістичний принцип несподіваних висновків, неочікуваних результатів, кінця або версії, що не вкладається в звичайні уявлення. Жанр містики побудований на древній забутої пам'яті людини, на архетипах. Але

і сьогодні в квартирах перед телевизором людина ще чекає на містичні явища, на чудеса. Ще Юнг писав про цей психологічний феномен, як про несвідому — колективну пам'ять. Жанр містики використовує прості закони. З буденної точки зору, всі містичні явища принципово парадоксальні і позбавлені логіки. Але це ілюзія. Закони енігматичних наративів можуть бути приховані від глядача, але вони існують. Наприклад, ми не дивуємося магії числа 3 або 12.

Енігматичні наративи, як правило, конкретизують певне явище. Таким чином з'являються барабашка, конкретний вірус, конкретне Лохнеське чудовисько. Це може бути, наприклад, явище природи. Зробивши з «містики» персонажа, медіаповідомлення конкретизують його риси. Наратор використовує зовнішню атрибутику: таємниця розкривається, коли настає ніч, коли зникає світло, коли людина залишається сама. Глядачі втягуються в процес розкодування і починають розуміти, що від них приховане і якими шляхами можна шукати відгадку. Існує правило, згідно з яким енігматичне явище має бути пов'язане з персоною (відомим вченим, письменником, журналістом, пророком, святим, генієм, фараоном тощо). В енігматичних наративах повинен бути антураж і характер, інакше деталі не спрацюють. У «Секретних матеріалах» нам швидко пояснюють, з якою проблемою ми маємо справу. Але і тут зовнішнє оформлення містики: природа, музика з'являються там, де це виправдано / дозволено правилами гри.

Існує декілька підходів до аналізу енігматичних текстів в контексті медіакультури: критичний, де основний акцент робиться на владних тенденціях; структурний, де задіяні механізми функціонального підходу та власне наративний, що спирається на типи оповідей в медіатексті.

В принципі, енігматичні наративи можна розділити на три категорії: 1. Природа. Нез'ясовне або надприродне існує споконвічно і пробуджується до початку нашого сюжету. 2. Релігія. Диявольські сили, проти яких повстає хтось віруючий, екзорцист. 3. Наука. Часто має псевдонаукове пояснення.

Енігматичні наративи слід відрізнити від фентезі і казок. Тут мова іде не просто про снігову людину, Бермудський трикутник або прибульців, а розгортається історія пошуків розгадки прихованої таємниці, яка вірогідно має реалістичні припущення.

Енігматичні наративи необхідно розглядати в єдності сенсу з нон-сенсом, парадоксом, фантазмом, що володіють власною особливою логікою (Ж. Дельоз). Несвідоме репрезентує себе переважно через уявну нісенітницю, має свою власну логіку, відмінну від раціональної логіки свідомості. Звідси сенс образів в особливих станах свідомості — завжди подвійний, що виключає можливість наявності «здорового глузду» з його причинно-наслідковою логікою. Особлива логіка подій в енігматичному тексті — це **логіка парадоксів**. Енігматичний код контролює те, що аудиторія бачить і не знає. Він встановлює підказки щодо того, що повинно відбутися. Енігматичні коди дуже поширені в рекламі. Коли «читачі» впізнають ці коди, вони отримують «задоволення від тексту». Іншими словами, чим ближче виробники текстів наближають аудиторію до впізнавання (наближаючи їх до кодів з власного життя), тим більше задоволення від тексту отримує аудиторія. Аудиторія реагує на «героїв» оповіді, особливо сильно, коли вони передбачувані. Структура енігматичних наративів схожа зі структурою чарівної казки, що описав В. Пропп [11]. Наприклад, у «Секретних матеріалах» ми можемо чітко простежити цю структуру, де ті чи інші події виникають або з'являються тільки там, де це виправдано / дозволено правилами гри. Як зазначає Є. Денисова: «Основними ознаками енігматичного тексту є питально-відповідна структура, комунікативна спрямованість, відсутність автора, інформаційна самодостатність і змістовна завершеність» [4].

Енігматичні наративи можна поділити на «чоловічі» і «жіночі» розповіді. «Чоловічі» розповіді — чітка, лінійна, передбачувана стратегія, прагнення до встановлення порядку. Жіночі розповіді — відкриті, нелінійні, непередбачувані. Крім цього структуру енігматичного тексту можна представити таким чином: а) енігматори (кодують смисли), б) енігмати (закодовані об'єкти дійсності), в) відгадки — ті, що є частиною енігматичного тексту, г) відносини між енігматом і енігматором [4].

Енігматичні медіатексти в сучасній медіакультурі представлені здебільшого через візуальні засоби ТБ і Інтернету. Візуалізація і кліповість, фрагментарність енігматичних медіатекстів робить їх «жіночими розповідями» спрямованими швидше не до раціонального, а до чутевого сприйняття. Героєм (енігматором) таких текстів залишається сам глядач, що покликаний разом з іншими нараторами

дізнатися таємниці, стати учасником пошуків істини, долучитися до сакрального знання.

Завдання енігматичних наративів — викликати емоції, зацікавлення, дізнатися, чи буде розгадана таємниця. Наприклад, передачі «Таємниці світу з Ганною Чапман» на РЕН ТВ присвячені загадковим явищам сучасності. Невипадково, що ведучою програми стала загадкова жінка, пов'язана з російською розвідкою.

Вже в перших фільмах спостерігаємо всі ознаки жанру енігматичного медіатексту. Частина 1 (ефір_21.01.11): у цьому фільмі: у дагестанського хлопчика на тілі проступає арабська в'язь, у абхазького іконописця Торніке з'являються кровоточиві рани, що нагадують стигмати. Частина 2 (ефір_28.01.11): у цьому фільмі: мешканка Сергієва Посада стверджує, що її 4-річний малюк самозапалився, коли вона розмовляла по телефону. З опіками 50 % тіла дитину доставили в лікарню. Частина 3 (ефір_04.02.2011) — у цьому фільмі: не кожне чудо Церква дозволяє визнавати чудом. І, насправді, в дев'яноста дев'яти випадках зі ста те, що намагаються видати за чудо, — шахрайство.

Як і належить енігматичним медіатекстам в основі сюжету покладена сенсація: зокрема, у першому фільмі дізнаємося, що на тілі малюка з'явилися написи арабською мовою. Фільм починається з тривожної музики, потім чути плач дитини, і енігматор характерним голосом окреслює код загадки: хто і навіщо робить позначки на тілі дитини, чому батьки ховають дитину від людей, чи можна пояснити це чудо, чому вчені не дають відповіді тощо. Аудиторію готують до розшифрування явища, непомітно даючи підказки, наближаючи до кодів, а глядач починає висувати свої версії.

Ми звернули увагу на те, що в цьому сюжеті присутні такі основні елементи:

- *енігматори* (основні наратори) — їх два: ведуча Г. Чапман та голос за кадром;
- *наратори-свідки*, що коментують явище: мати, подруга, бабуся, черговий лікар в пологовому будинку;
- *наратори-експерти*: імам, історик, дільничний педіатр, професор кафедри дерматології, ілюзіоніст, представник ради муфтіїв, журналісти, навіть депутат і уфолог;
- *енігмати* — написи з Корану на тілі дитини і матері, стигмати в паралельному сюжеті;

• *відгадки*: наслідки хвороби шкіри дермографізма у хворого, психічне захворювання «синдром Мюнхаузена», подразники — гідроксид натрія, карбонова кислота, сухий льод, тату-салон, хна.

Сюжет фільму побудований як «жіноча» розповідь (нелінійна, відкрита).

В енігматичних текстах гіперінтерпретація, як правило, здійснюється через різні наративні типи: ауторіальний (панорамний), акторіальний (через персонажів), драматургічний (камера) тощо.

1) наративний актуаріальний (панорамний) тип — представлено різними ракурсами: природа Дагестана, панорами селищ, міст, подвір'я, приміщення;

2) факторіальний (персонажі) — їх в сюжеті багато, близько 20;

3) драматургічний — в сюжеті присутній конфлікт між нараторами-свідками і експертами, які мають різні інтерпретації явища. Драматургічність представлена наростанням напруги в процесі пошуку відгадки, коли поступово через показ містичних явищ стигматів і арабських символів на тілі дитини енігматори рухаються до розкриття таємниці. Це підсилено специфічним музичним оформленням, особливими тривожними і різкими нотами голосів енігматорів, драматичними фрагментами з різних сюжетів.

Структура енігматичних наративів схожа зі структурою чарівної казки, що описав В. Пропп. Він виділяє такі функції: 1) відлучка будь-кого з членів сім'ї; в фільмі рідні спочатку мають сумнів щодо події; 2) заборона звернена до героя — батьки не дозволяють бачити дитину; 3) порушення заборони — журналісти дістають згоду на зустріч і обстеження; 4) вивідування — журналісти вивідують подробиці; 5) видача — батьки дають можливість ознайомитися з чудом; 6) підступ — насправді журналісти і експерти намагаються розвінчати чудо; 7) мимовільне пособництво — в результаті розслідування відбувається рекламування події; 8) шкідництво (або нестача) — зароджується сумнів у правдивості історії; 9) посередництво — лікарі, імам, депутат допомагають журналістам; 10) починається протидія — експерти коментують подію як оману; 11) герой залишає будинок — дитину везуть в Москву; 12) дарувальник відчуває героя — депутат, імам, позитивно оцінюють героя, з'являються кошти на будівництво нового будинку; 13) герой реагує на дії майбутнього дарувальника — батьки вважають, що їм допомагає Аллах; 14) отримання чарівного

засобу — написи розшифровуються як рядки з Корану; 15) герой переноситься, доставляється або приводиться до місця знаходження предмета пошуків — дають можливість переконатися в правдивості журналістам, експертам; 16) герой і антагоніст вступають у боротьбу — родина дитини, мешканці містечка з одного боку — експерти і журналісти — з іншого; 17) героя мітять — дитина стає символом віри, її чудесні знаки виступають нагадуванням про Бога; 18) антагоніст переможений — насправді думка і скепсис експертів не має значення. Головне — це добро в Аллаха, що несе це явище; 19) біда чи недостача ліквідується — дитину увозять з Москви, так і не представивши головному муфтію; 20) повернення героя — малюка повертають додому; 21) герой зазнає переслідувань — малюка ховають, оскільки ваххабіти на нього полюють; 22) герой рятується від переслідування — дитина в безпеці, її охороняють; 23) герой невідомим прибуває додому або в іншу країну — подорож до Москви і там хвороба дитини, після чого батьки відмовляються від зустрічі з муфтієм; 24) помилковий герой висуває необґрунтовані домагання — експерти проводять експерименти з різними препаратами, доводячи, що знаки можна зробити самотужки; 25) герою пропонується важке завдання — довести правдивість знаків; 26) завдання вирішується — свідки переконують, що це чудо; 27) про героя дізнаються — створюється інформаційна кампанія; 28) помилковий герой або антагоніст викривається — експерти роблять припущення, але вони не є остаточними; 29) герою дається новий вигляд — саме чудо починає грати ідеологічну, духовну роль; 30) ворог карається — фінал оптимістичний лише на перший погляд, чудо не спростовується остаточно; 31) герой вступає в шлюб — немає значення — це чудо чи вигадка, але воно потрібне людям.

Діючі особи:

- *Герой*; дитина з позначками на тілі та його мати.
- *Антагоніст (шкідник)*; енігматор, вчений.
- *Даритель чарівних засобів герою*; батько, бабуся, акушерка.
- *Чарівний помічник*; депутат, імам.
- *Царівна або її батько*; люди в селищі, що вірять у правдивість історії. Це явище допомагає їм у конфліктах. Позначки з'являються у матері й у молодшої сестрички.
- *Відправник*; журналіст.

— *Неправдивий герой*: люди із стигматами, люди, хворі на шкіряну хворобу, розписані хною дівчата.

Отже, панування і популярність енігматичних наративів пов'язана з підсвідомим світовідчуттям людини постмодерну. Колективна чутливість глядачів до таких медіатекстів — це відсутність раціональної рефлексії в добу плюралізму і мозаїчності культури. Постмодерністська свідомість, відкинувши традиційну бінарну логіку, принцип суворої організованості, ієрархії, інструменталізм, відкрила двері колективному несвідомому у всіх його первісних виявах: магії, страхів, замовлянь, віри в потойбічні сили. Відбувається так зване за словами Маффесолі «зачарування світу» у свідомості людини кінця ХХ ст. [13, 134].

В аналізованому енігматичному медіатексті присутні такі основні елементи, як *енігматори* (основні наратори) — їх два: ведуча Г. Чапман та голос за кадром; *наратори-свідки*, що коментують явище: мати, подруга, бабуся, черговий лікар в пологовому будинку; *наратори-експерти*: імам, історик, дільничний педіатр, професор кафедри дерматології, ілюзіоніст, представник ради муфтіїв, журналісти, навіть депутат і уфолог; *енігмати* — написи з Корану на тілі дитини і матері, стигмати в паралельному сюжеті; *відгадки*: наслідки хвороби шкіри дермографізма у хворого, психічне захворювання «синдром Мюнхаузена», подразники — гідроксид натрія, карбонова кислота, сухий льод, тату-салон, хна. Отже, можна стверджувати, що схема працює, і її можна використовувати як для аналізу так і для побудови подібних медіатекстів. При чому, чим більше експертів і нараторів-свідків, тим більш правдивим здається розслідування, тим більше глядач залучений до начебто справжнього розслідування.

Було б найвним стверджувати, що всі функції енігматичних медіа текстів абсолютно ідентичні функціональним одиницям чарівної казки. Зрозуміло, що деякі функції або відсутні, або слабо виражені. Але основна картина яскраво свідчить, що такі тести побудовані за тією ж схемою, що, зокрема, і голлівудські блокбастери. Отже, жанр енігматичних наративів як типовий едьютейнмент налаштований більшою мірою на розвагу, а не на дійсно розслідування і розкриття таємниць.

Крім жорсткої структури (герої, функції, загадки, містика), в таких текстах завжди присутня сенсація, свідчення, експерти, артефакти, парадокси, міфи.

Особливе значення в аналізованому медіатексті набувають міфологічні сюжети, які підсилюють напругу, створюючи своєрідний контекст сприйняття чуда. Це історії про стигмати, що з'являються у глибоко віруючих католиків-християн і свідчать про глибоке проникнення віри у свідомість людей. Муки Христа переносяться на страждання звичайних людей, які начебто приймають їх як очищення і спасіння.

Енігматичні наративи загалом — це «жіночі» розповіді, нелінійні, розбавленні свідченнями, посиланнями, ремінісценціями, гіперінтерпретаціями.

Підсумовуючи, зазначимо, що в дослідженні енігматичних наративів ми зробили акцент на власне наративному аналізі через типи оповідей, а також на структурно-функціональному підході. Поглиблене вивчення енігматичних і апокаліптичних наративів повинно бути пов'язане також з теорією повсякдення, з новітніми методами аналізу ритуалів і перфомансів, що сподіваємося буде зроблено в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Барт Р.* Избранные работы. Семиотика. Поэтика / Р. Барт. — М. : Прогресс, 1994. — 616 с.
2. *Бодрияр Ж.* Иллюзия конца, или прекращение событий [Электронный ресурс] / Ж. Бодрияр // Социологическое обозрение. — 2001. — Том 1, № 1. — Режим доступа : http://sociologica.hse.ru/data/2011/03/30/1211832385/1_1_4.pdf
3. *Бутиріна М.* Стереотипи масової свідомості: особливості формування та функціонування у медіасередовищі : монографія / М. Бутиріна. — Дніпропетровськ : Видавництво «Слово», 2009. — 368 с.
4. *Денисова Е.* Структура и функции энигматического текста : на материале русских загадок и кроссвордов : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01 [Электронный ресурс] / Е. Денисова. — М., 2008. — 26 с. — Режим доступа : <http://www.referun.com/n/struktura-i-funktsii-enigmaticeskogo-teksta#ixzz2HgJolss1>
5. *Маффесоли М.* Околдованность мира, или Божественное социальное / М. Маффесоли // Социо-Логос. — М. : Прогресс, 1991. — С.133–137.
6. *Почепцов Г.* Від Facebookу і гламуру до Wikileaks / Г. Почепцов. — К. : Спадщина, 2012. — 464 с.
7. *Почепцов Г.* «Гаррі Поттер» і «Камелот»: як будуються альтернативні світи і герої [Електронний ресурс] / Г. Почепцов. — Режим доступу : <http://osvita.mediasapiens.ua/material/4737>

8. *Почепцов Г.* Конструювання нематеріального: проблеми і здобутки [Електронний ресурс] / Г. Почепцов. — Режим доступу : <http://osvita.mediasapiens.ua/material/8281>
9. *Почепцов Г.* Медіа як інструментарій соціального інженерингу [Електронний ресурс] / Г. Почепцов. — Режим доступу : <http://osvita.mediasapiens.ua/material/>
10. *Почепцов Г.* Шоковые события, формирующие социосистемы, как операции влияния [Электронный ресурс] / Г. Почепцов. — Режим доступа : <http://osvita.mediasapiens.ua/material/3692>
11. *Пропп В.* Морфология волшебной сказки [Электронный ресурс] / В. Пропп. — М. : Лабиринт, 1998. — 512 с. — Режим доступа : <http://lib.ru/CULTURE/PROPP/morfologia.txt>
12. *Тарабанов А.* Мифы и ритуалы медиатизированной повседневности [Электронный ресурс] / А. Тарабанов. — Режим доступа : www.philosophy.ru/docs/kafedra/antrop/tarabanov_myphy.htm
13. *Троцук И.* Нарративный анализ в социологии : возможности практического применения [Электронный ресурс] / И. Троцук. — Режим доступа : <http://www.dissercat.com/content/narrativnyi-analiz-v-sotsiologii-vozmozhnosti-prakticheskogo-primeneniya#ixzz2KfoRjg00>

Одержана 26.03.2014